

זאת הברית

ביטאון האגודה הארץ-ישראלית של היהודים המשיחיים

אוקטובר 2004 - סתיו תשס"ה

גיליון מספר 20

תוכן עניינים

מנחם בן-חיים
: (2004-1924)
דברים לזכרו

גרשון נראל

עמוד 1

מפעילויות האגודה
בשנה שעברה

חנן לוקץ

עמוד 4

קהילת המעיין
"ושאבתם מים בששון"
ממעייני הישועה"

רחלי סולומון

עמוד 6

קהילת 'צור ישועתי'
נצרת עילית

ג'ון רושה

עמוד 7

ישוע בעיתונות
הישראלית

בוזע פסטמן

עמוד 8

מהי קהילה משיחית
ישראלית?

חנן לוקץ

עמוד 9

'מבצע חסד' ערב
קום המדינה

גרשון נראל

עמוד 11

מנחם בן-חיים (1924-2004): דברים לזכרו

הדברים נאמרו בערב זיכרון למנחם ז"ל, שהתקיים בקהילה המשיחית הישראלית - קהילת ירושלים (רח' הנביאים 56) ב-12 ביולי 2004

מאת גרשון נראל

הכרתי את מנחם למעלה משלושים שנה. בשנת 1974, לאחר מלחמת יום הכיפורים, התחלנו יחד בגישושים ראשוניים 'להחיות' מחדש את 'האגודה הארץ-ישראלית של היהודים המשיחיים'. באותם ימים חזר מנחם מכנס בלזון שבשווייץ, שבו השתתף לצידם של ויקטור סמדז'ה וברוך מעוז. בהתלהבות של נער צעיר ניסה מנחם להקים גוף ארצי של יהודים משיחיים, גוף שלמעשה כבר היו לו שורשים בארץ בעשור של 1950 ובתקופת המנדט הבריטי. מאמציו של מנחם להקים אגודה חדשה נשאו פרי רק כעשור ומחצה מאוחר יותר, בשנת 1989.

אולם מקרוב ממש הכרתי את מנחם באחת-עשרה השנים האחרונות, לאחר שהחלפתי אותו בתפקיד המזכיר בישראל של 'האגודה הבינלאומית של היהודים המשיחיים'. תפקיד זה מילא מנחם בנאמנות במשך שבע-עשרה שנים, קודם יציאתו לגמלאות ב-1993. מנחם היה פעיל בתחומים רבים, והזדהה בכל לב עם מגוון הדברים שעשה. להלן אתייחס למספר מאפיינים בולטים בחייו:

העיתונאי

יכולת הכתיבה הייתה 'המתנה' הבולטת של מנחם. הוא היה 'איש עט' מומחה, במיוחד בכתיבה העיתונאית, וניחן אף בטביעת-עין של חוקר, שופט וסופר. כך למשל, הוא יזם והוביל את הפרסום של שני כתבי עת מטעם ועבור היהודים תלמידי ישוע: 1. **בשוב** - הגיליון הראשון יצא לאור בחנוכה 1981, והאריך ימים במשך כעשור. 2. **זאת הברית** - שגילוינו הראשון ראה אור בחורף 1990/1991. כמו-כן תרם מנחם עשרות מאמרים המפוזרים בכתבי עת שונים, במיוחד בביטאון הוותיק

של 'האגודה הבינלאומית של היהודים המשיחיים', שנקרא בעבר *The Hebrew Christian* ומאוחר יותר *The Messianic Jew*. אישית, אני חב לו תודה על תיקונים לשוניים רבים שערך במאמרים שכתבתי בשפה האנגלית.

‘מבצע חסד’ ערב קום המדינה: פינוים של יהודים תלמידי ישוע מהארץ

מאת גרשון נראל

(חלק א')

SPONSORED CIVILIANS WHO EMBARKED IN THE S.S. "GEORGIC" AT HAIFA
7th MAY, 1948.

	£.	s.	d.
Mr. and Mrs. Murray-Jacobs, St. George's, Hebrew Christians	60.	10.	0-
Mr. E.L. Katscher, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Miss B. Goldschmidt, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Dr. and Mrs. Vidor, St. George's, Hebrew Christians	60.	10.	0-
Mr. J. Dreckman, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Mr. A. Schwartz, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Mr. L. Stettiner, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Mr. L. Haffner, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Miss R. Lowenberg, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
5 Master J.E. Lgebel (12) St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Mr. & Mrs. Nussbrun, St. George's, Hebrew Christians, Infant and two sons (5 and 3).	91.	0.	0-
Miss L. Prokupan, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Mrs. R. Leznova, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Mr. K. J. Hirschfeld, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Miss R. Adam, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Miss F.G. Runtlingford, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Mr. & Mrs. Bielschowski, St. George's, Hebrew Christian	60.	10.	0-
Miss K. Priess, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Mrs. G. Schwartz, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Mrs. T.M. Weiss, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Miss T. Cohen (Christensen) St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Miss P. Cohen, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Miss M. Schwartz, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Miss R. Cohen, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Miss J.M.B. Christensen, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Miss Y. Eglitsky, Hebrew Evangelical Mission	30.	5.	0-
Mr. J. Martin, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
Mr. L.J. Martin, St. George's, Hebrew Christian	30.	5.	0-
	£998.	10.	0-

These passengers are all Hebrew Christians and members of the congregation of St. George's Jerusalem. They were evacuated by arrangement with the Anglican Bishop in Jerusalem (Bishop Weston). The only means of transportation from Jerusalem to Haifa was by air, and two Cyprus Airways aircraft were used. The charge raised in respect of each adult passenger was £25.13.0 and the amount therefore due in respect of air passages is -

32 Adult passengers at £25. 13. 0	£820.	16.	0
2 Children at half rate	25.	13.	0
	£845.	9.	0
Total amount due in respect of sea and air passages	£1044.	19.	0

אחת מרשימות המפונים מהארץ - 7 במאי 1948

ינוי הצופן 'מבצע חסד' (Operation Grace) ו/או 'מבצע חמלה' (Operation Mercy) ניתנו על-ידי הבריטים לפעולות שהביאו לפינוי של רוב ציבור היהודים המאמינים בישוע מארץ ישראל באביב 1948. בתקופה זו היה ברור לכל ששלטון המנדט הבריטי הגיע לקיצו ומדינת היהודים עומדת לקום. באותם ימים היו בארץ בסביבות 130 יהודים משיחיים, שנודעו בעיקר בשם 'נוצרים עברים' (Hebrew Christians).

בניגוד למצב הקיים היום, ערב קום המדינה היו רוב רובם של היהודים המשיחיים קשורים בדרך זו או אחרת בממסד הפרוטסטנטי בארץ: ארגוני מיסיון וכנסיות - בעיקר בריטים, אמריקאים ושווייצרים. בעוד שהיום היהודים המשיחיים נמצאים בקהילות עצמאיות משלהם ואף מאורגנים כעמותות בלתי תלויות, הרי שאז היו רובם נתונים להשפעתן המכרעת של כנסיות מאומות העולם. אולם, יש גם לציין, מיעוטם היו כבר אז מנותקים לגמרי מכל קשר עם הנצרות הפרוטסטנטית, במיוחד הקבוצה הקטנה בהנהגת אברם פוליאק (Poljak) ואגנס וולדשטיין (Waldstein). באותם זמנים התפרנס החלק הארי של היהודים המשיחיים מעבודות שסופקו בידי הכנסיות, על-פי רוב במוסדות של 'המיסיון הלונדוני ליהודים' (Church Missions to Jews = CMJ) שמרכזו היה בירושלים. למעשה עשרות מתוכם אף חששו להזדהות בפומבי כתלמידי ישוע, והתנהגו כ'נקדימונים' - כדוגמת נקדימון השר שביקר אצל ישוע רק בלילה, בסתר.

לאור הבעיות הביטחוניות והכלכליות בארץ בשנים 1947-1948, הורע גם מצבם של היהודים המשיחיים. היישוב ראה בהם "מומרים ומשומדים שראויים לנידוי מוחלט", ואילו הכנסיות והמיסיונים לא היו מסוגלים לעזור לכולם. בנוסף לכך היו כמה יהודים משיחיים שנעצרו ונחקרו על-ידי 'קבוצת שטרן' עקב חשדות שהם מרגלים ומשתפים פעולה עם האויב, בבחינת סוכנים של הבריטים; וזאת בטענה שההתרועעות הדתית של "היהודים הנטבלים" באופן סדיר עם האנגלים באסיפות משותפות בכנסיותיהם, איננה אלא מסווה לארגון של מרגלים. אולם האשמות אלו התעלמו מן העובדה ההיסטורית שיהודים משיחיים היו קשורים לכנסייה האנגליקנית בארץ עוד משלהי התקופה העות'מנית, כלומר שהם לא רק עבדו במוסדותיה, אלא גם התפללו, התחננו ונקברו אצלה לאור מכה אמוני-רוחני משותף.

מבחינה רשמית מצאו היהודים המשיחיים את עצמם ערב קום המדינה מחוץ למחנה הלאומי העברי, כאמור עקב קרבתם הרבה, הן מבחינה דתית והן מבחינה חברתית, לדוברי האנגלית בארץ. כל זאת בשעה שהסכסוך הפוליטי והטריטוריאלי באזור היה לחלוטין על בסיס של אינטרסים לאומיים מנוגדים - בין הציונים מחד לבין הערבים מאידך. יתירה מכך: למרות העובדה שבזמן המנדט הזדהו יהודים משיחיים לגמרי עם התנועה הציונית ואף התנדבו לשאת נשק ולשמור במסגרת 'האצ"ל', או התנדבו לכוחות הרפואה ואף שירתו כעובדי מטבח - גם אז לא נחשבו לבשר מבשרה של המסגרת הלאומית היהודית. אפילו שתלמידי ישוע היהודים הצהירו ששיבת ציון היא התגשמות פלאית של נבואות התנ"ך - והבינו שהם עצמם חלק מכך - למעשה הם נמצאו במלכוד מורכב ומסובך.

בשעה שמבחינה אתנית ולאומית ראו היהודים מאמיני ישוע את עצמם כחלק בלתי נפרד מעם ישראל, טענו הכנסיות בארץ

מאמינים בישוע ורוכזו בקתדרלה על שם 'ג'ורג' הקדוש' במזרח ירושלים. מכאן הם הועברו במכוניות לשדה התעופה קלנדיה (Kalandia) בצפון העיר, ובשני מטוסים קטנים שהובאו במיוחד מקפריסין הוטסו לחיפה, מאחר שירושלים הייתה במצור ולא התאפשרה תחבורה יבשתית. בחיפה צורפו אליהם עוד כשני תריסרים של יהודים משיחיים שהגיעו מיפו - תל אביב, טבריה וחיפה. כולם הועלו על האונייה 'Georgic' שעגנה בנמל, וביום 7 במאי 1948, שבוע לפני הכרזת המדינה, הפליגה לליברפול שבאנגליה. באנגליה הם הוכרו רשמית כפליטים וזכו לסיוע של המדינה וארגונים שונים, ביניהם הצלב האדום הבינלאומי והאגודה הנוצרית עברית הבינלאומית.

שלבי הפינוי כולם אורגנו כמבצע צבאי שניתן לו אופי הומניטרי, ומשלב התכנון הלוגיסטי ועד הביצוע עברו כחודשיים - ממאסר עד מאי 1948. בין המפונים היו לא רק מי שהשתייכו לכנסייה האנגליקנית, אלא גם פנטקוסטלים אמריקאים ו'אחים מקבוצת פלימות' (Plymouth Brethren). זמן קצר לאחר מכן נפוצו באנגליה דיווחים אודות "מאות" יהודים תלמידי ישוע שפנו מהארץ, כגון באיגרות של הבישוף ווסטון. אך לפי עדותו הכתובה של שלמה אוסטרובסקי ז"ל, שנשאר בארץ וסירב להתפנות (אם כי את שני בניה שלח לחו"ל), לא פונו מהארץ אלא כ-70 נפש. לעומת זאת, לפי עדות כתובה אחרת, זו של משה עמנואל בן-מאיר (מעב"מ) ז"ל שאף הוא ומשפחתו נמנו על מי שנשארו בארץ וסירבו להתפנות, כל "המיסיונים" לסוגיהם, ולא הבריטים בלבד, היו אחראים להוצאתם של 350 נפש מן הארץ, גברים נשים וילדים. כנראה שהערכה זו נשענה על מידע על אודות פינויים של רבים שנחשבו למאמינים 'נקדימוניים', ולא רק על סיפונה של ה 'Georgic'.

מכל מקום, ברחבי הארץ עדיין נותרה שארית שדחתה בתוקף את ההצעה להתפנות ולעזוב ערב קום המדינה. ביניהם היו גם חיים יוסף חיימוף (בר-דוד) ומשפחתו, אברם פוליאק ופאולין רוז. לאנשי הקבוצה הזאת היה ברור שהם נמצאים בתקופה של מבחן ושל צורך לבטא באופן מעשי את שייכותם לעם ישראל. לפיכך הם דחו גם את ההצעה להשוות את מצבם אל מצב הקהילה הראשונה ש'ברחה' מירושלים לפחל (Pella) שבעבר הירדן המזרחי, ערב חורבן בית שני על ידי טיטוס הרומי בשנת 70 לספירה. ¹

**בשעה שמבחינה אתנית ולאומית
ראו היהודים מאמיני ישוע את
עצמם כחלק בלתי נפרד מעם
ישראל, טענו הכנסיות בארץ שהם
בעצם 'יהודים לשעבר' בלבד**

(ההמשך בגיליון הבא)
(© 2004. כל הזכויות שמורות לגרשון נראל. אין להעתיק מאמר זה או חלקים ממנו, לרבות תמונות, ללא רשות מראש ובכתב מהמחבר)

שהם בעצם 'יהודים לשעבר' בלבד. במילים אחרות: שבעקבות האמונה בישוע על היהודים להיטמע בגוף האוניברסלי של המאמינים מבלי שתיוותר להם ייחודיות יהודית, וזאת על סמך פרשנות מעוותת של דברי השליח פולוס כי במשיח "אין עוד לא יהודי ולא יווני" (גלט' ג 28). כלומר, רוב ראשי הכנסיות והמיסיונים מאומות העולם ששירתו אז בארץ לא ראו חשיבות מיוחדת לכך, שהיהודים המאמינים בישוע יישארו במדינת היהודים ויתפתחו בכיוון עצמאי של קהילות שבפועל מנותקות ממנהגי ומסורות הנצרות ההיסטורית.

וכך בהדרגה, בין השנים 1946-1948, נפוצו בקרב ארגוני המיסיון והכנסיות בארץ כל מיני שמועות על אודות רדיפה גדולה של 'מאמינים ממוצא יהודי', שצפויה להתרחש כביכול במדינת היהודים החדשה שעומדת לקום. דהיינו, נציגי הממסד הכנסייתי, שלא ראו עתיד למשיחיים 'מאמינים יהודים' אלא רק בבחינת נוצרים ו'יהודים לשעבר', עוררו את השמועות כי אלה צפויים לרדיפות קשות במדינה החדשה ואף לחיסולם הפיזי בידי היהדות הנורמטיבית. לצד שמועות מסוג זה, נערכה באותם חוגים הקבלה היסטורית עם המסופר בברית החדשה, שכביכול המצב דומה לרדיפתם של תלמידי ישוע בזמן הבית השני. אולם יש להדגיש, שלמעט כמה מקרים חריגים, איש מהיהודים המשיחיים בשלהי תקופת המנדט לא נרדף שיטתית ולא הומת בשל אמונתו בישוע.

מכל מקום, בין אנשי הכנסיות נמצאו גם ידידי אמת מאומות העולם, שקיבלו את היהודים המשיחיים בארץ כיהודים במלוא מובן המילה ודאגו בכנות לעתידם, ללא דעות קדומות כלפי עם ישראל. לפיכך העלו כמה מאנשי ה-CMJ את הרעיון, שגוף נייטרלי ידאג לצורכיהם של היהודים המאמינים בישוע בארץ. הוצע אפוא לפנות אל ארגון האומות המאוחדות או אל הצלב האדום הבינלאומי, כדי שתימצא רשות (Authority) מיוחדת אשר תטפל בצורכיהם. ברם רעיון זה לא יצא אל הפועל. לעומת זאת ראשי המיסיון הבריטי, ובראשם הבישוף האנגליקני בירושלים הנרי ווסטון (Weston), הוציאו אל הפועל תוכנית אחרת - את פינויים המאורגן מהארץ. לעזרתם נרתמו גם הנציב העליון בארץ, נציגי ארגון 'ההסתדרות של היהודים המשיחיים בא"י והמזרח הקרוב' וכן ראשי 'האגודה הבינלאומית של הנוצרים העברים' (International Hebrew Christian Alliance = IHCA) באנגליה.

במהלך חודש אפריל שנת 1948 פונו מירושלים כ-20 יהודים משיחיים. הם הוטסו בדרך האוויר למצרים וללונדון, לאחר שראשי המיסיון האנגלי השיגו עבורם את המימון הדרוש ואשרות כניסה מיוחדות. למעשה הם צורפו לסגל העובדים הבריטים, שפנו בהדרגה מהארץ. שלב נוסף בפינוי נערך בחודש מאי 1948, כאשר נאספו מכל רחבי ירושלים עוד כ-50 יהודים

© כל הזכויות שמורות למחברים. אין להעתיק מאמרים אלה או חלקים מהם ללא רשות בכתב ממערכת 'זאת הברית'.

עורכים: חנן לוקץ וגרשון נראל

האגודה הארץ-ישראלית של היהודים המשיחיים

ת"ד 40192, מבשרת ציון 90805 טל': 02-5791087 פקס: 02-5349052

דואר אלקטרוני: mjai@netvision.net.il אתר: www.mjai.org